

fokon állók, a pusztán gyengetehetségük is a magasabb rendű erkölcsi fogalmak irányában többnyire érzékteleneknek mutatkoznak. Nagyfokú indulatosságuk kapcsolatban az értelmi és erkölcsi korlátoltsággal, kellő felügyelet hiánya esetén korán összeütközésbe hozza őket a törvényekkel. *A fiatalkori büntettek igen nagy százaléka a debilisek és imbecilek sorából kerül ki.* (L. 205. l.)*

A gyengeelméjűség kifejezett eseteiben az érzetek tökéletlensége, a képzetek halványsága és gátolt kapcsolódása, a magasabb rendű érzelmi visszahatások hiánya lehetetlenné teszik az igazi egyéniség normális kifejlődését. Nem lévén szó egyéniségről, igazi *akaratról* sem lehet szó, mely, mint láttuk, mindig a jelen tudattartalomnak az egyén egész multjával való egybevetéséből s ilyenképen az *egész* egyéniségből eredő törekvést jelent.

Ennek megfelelően a gyengeelméjűeknél rendszerint csak egyes épen beható érzéki motívumok, vagy egyes, inkább ötletszerűen felvillanó képzetek tekintet nélkül a távolabbi, vagy magasabb rendű célszerűségre váltják ki a cselekedetet, mely ennek folytán többnyire az *ösztönszerűség* jellegével bír.

Az ösztönelet zavarai közül kiemelendők a gyakran kórosan fokozott érzékiség, mely megfelelő erejű szellemi gátlások hiányában néha szinte legyőzhetetlen onaniára, nyilvános szemérmetlen cselekedetekre, nemi erőszakra vezet; más esetekben viszont — főleg gyakran a kretinizmusnál — a nemi ösztön egyáltalán nem fejlődik ki.

Gyakoriak gyengeelméjűeknél a kényszermozgások, a különféle tic-ek is, melyekről már (l. 134-ik l.) megemlékeztünk.

6. Az erkölcsi gyengeelméjűség (moral insanity).

Az erkölcsi gyengeelméjűség tünetei. — Extraszociális és antiszociális gyengeelméjűek.

A gyengeelméjűségnek egyik válfaja az ú. n. *erkölcsi gyengeelméjűség* (insania moralis), melynél az értelmiség durvább zavarai egyáltalán nem mutathatók ki, míg az erkölcsi érzelmek terén a legteljesebb érzéktelenség található. A gyengeelméjűek ezen fajtája a társadalomra nézve sokkal veszedelmesebb, mint az értelmi élet hiányában szenvedők. A buták nem képesek a társadalom cselekvő tagjaivá lenni: *extraszociálisak*, az erkölcsileg elmegyengék azonban ellenségei, veszedelmes kártévői a társadalomnak: *antiszociálisak*. A morál inszaniások már gyermekkorukban feltűnnek kártevési, hazudozási, pszicholási stb. ferde ösztöneik

* V. ö. Dr. *Mönkemöller*, Geistesstörung u. Verbrechen im Kindesalter, Berlin, 1903. — *Trüper*, Psychopath. Minderwertigkeiten als Ursache von Gesetzesverletzungen Jugendlicher. Kinderfehler, 1904.

révén. Se jó szó, se büntetés rajtuk legkevésbé nem fog. A szükséges ismereteket többé-kevésbé felületesen elsajátítva, rendszerint körmönfont ravaszással használják fel azokat feneketlen önzésük kielégítésére, náluknál gyengébbek károsítására. A szegényebb-sorsúak s a tanulatlanabbak közül a fiuk mihamarabb csavargás, lopás, rablás, betörés, szemérem elleni vétségek stb. miatt kerülnek összeütközésbe a büntetőtörvénnyel, a lányok lehető legfiatalabb korban bujálkodnak s a prostitúció örvényébe kerülnek. Nyilvános rendelésünkön nemrégiben egy 7¹/₂ éves, minden tilalom és büntetés dacára bujálkodó, öröklésileg is súlyosan terhelt lánykát volt alkalmam észlelni. A morál inszaniások rendszerint már az iskolában feltűnnek üres és mérhetetlen hazudozásukkal, társaikat bosszantják, kínozzák, károsítják, ha lehet, tanítójukat bajba, hírbe keverik, mindezt ok és cél nélkül. A jobbmódúaknál csakhamar beáll az indokolatlan kötekedés, hencsés, üres feltűnési vágy, az esztelen költekezés, adósságcsinálás. Középiszolás korukban kártyabarlangok látogatói, orfeumhölgyek kitartói, uzorások áldozatai s igen gyakran legfiatalabb korban váltóhamisításokba keverednek. Sokaknál közülük időnkinti hallucinációk, kényszereszmék, üldöztetési téveszmék mutatkoznak. Kisebbrészüknél, mindenesetre a kevésbé degeneráltaknál, kedvező életviszonyok folytán, néha többszörös, hosszabb gyógyintézeti tartózkodás után, megállapodás áll be. Ismerek morál inszaniást, ki számos esztendei hányatás, tévelygés és a büntetőtörvény szakaszai között járt tojástánc után, közel 40 éves korában megensendesült, hosszabb szanatóriumi visszavonultság után ismét a társaságba jutott, megnősült s immár 10 éve, ha nem is hasznos, de legalább nem is rosszindulatú tagja az emberiségnek. Nagyobb részük mint iparlovag, sikkasztó, csaló vagy súlyosabb büntető élete jelentékenyebb részét a börtönben tölti, avagy eliszákosodnak, alkoholos elmezavarba vagy üldöztetési tébolyba esnek, némelyek váltakozva börtön és tébolyda között ingadoznak. Szóval mindenképen csapásai az emberiségnek. A közönséges büntetőktől a tényleges belátás teljes hiánya, a motiválatlan gonoszság különbözteti meg őket. A rosszat nem külső, de tényleg belső kényszerűségből cselekszik. Cselekedeteik esetleges törvénybe ütköző voltát többnyire jól ismerik, lelkiismeretfurdalást, megbánást azonban egyáltalán nem éreznek.

A valódi morál inszania esetei sem orvosilag, sem paedagiailag hozzá nem férhetők. Nagy ritkán hosszabb szanatóriumi, vagy javító intézeti tartózkodás kedvező hatással jár. Fontos azonban, hogy a morál inszaniásoktól a tisztán külső, vagy túlnyomólag *külső okokból elzúllott gyermekeket* külön válasszunk. (V. ö. 230. l.).